

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และขอเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าส่วนการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกี่ยวกับการบริหารงานการศึกษาในคาน การมีความสัมพันธ์กับชุมชน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ และการบริหารงานธุรการ การเงิน ตลอดจนการให้บริการ รวมทั้งศึกษาถึงอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีต่อการปฏิบัติงานทั้ง 4 ประเภทดังกล่าวแล้ว เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพิจารณาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. กลุ่มปลัดจังหวัด ประกอบด้วย ปลัดจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. กลุ่มหัวหน้าส่วนการศึกษา ประกอบด้วย หัวหน้าส่วนการศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. กลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษา ประกอบด้วย หัวหน้าหมวดการศึกษา ในส่วนอำเภอต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลุ่มประชากรดังกล่าว เป็นผู้เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาประชาบาล สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีจังหวัดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา ชัยภูมิ ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ ยโสธร นครพนม สกลนคร เลย หนองคาย อุดรธานี ขอนแก่น และมหาสารคาม รวม 16 จังหวัด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเก็บข้อมูล ประกอบด้วย เอกสาร หนังสือ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแบบสอบถาม โดยสอบถาม ประชากร 3 กลุ่มคือ ปลัดจังหวัด หัวหน้าส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดการศึกษา แบบสอบถามชุดนี้จะครอบคลุมงานบริหารการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ งานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ กับชุมชน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารธุรการ การเงิน และการให้บริการ ตลอดจนข้อเสนอแนะในการบริหารงานทั้ง 4 ประเภท

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามส่วนหนึ่งไปยังประชากร ทั้ง 3 กลุ่ม โดยทางไปรษณีย์ เมื่อประชากรเหล่านั้นกรอกแบบสำรวจเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ให้ส่งกลับคืนโดยทางไปรษณีย์เช่นเดียวกัน สำหรับแบบสอบถามอีกส่วนหนึ่งผู้วิจัยได้นำไป แจกและรับคืนด้วยตนเอง แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้แจกไป จำนวน 232 ฉบับ ได้รับคืนรวมทั้งสิ้น 196 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 84.48 แยกเป็นของปลัดจังหวัด 14 ฉบับ หัวหน้าส่วน การศึกษา 15 ฉบับ และหัวหน้าหมวดการศึกษา 167 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีหาค่าร้อยละ จากกลุ่มประชากรที่ตอบแบบสอบถาม 3 กลุ่ม โดยพิจารณาจำแนกตาม อายุ อาชีพราชการ และวุฒิทางการศึกษา กับทั้งแสดง การเปรียบเทียบความคิดเห็นในการปฏิบัติงานบริหารการศึกษาทั้ง 4 ด้านของกลุ่มประชากร โดยการเสนอข้อมูลในรูปตารางวิเคราะห์ หาค่าร้อยละ และหาค่าเฉลี่ย นอกจากนี้ก็แสดง การเปรียบเทียบอันดับความคิดเห็นของประชากรทั้ง 3 กลุ่ม เกี่ยวกับการบริหารงานด้าน ต่าง ๆ ของหัวหน้าส่วนการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พอจะสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้คือ

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 อายุของกลุ่มประชากร ประชากรผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 กลุ่ม เป็นผู้มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี เป็นจำนวนมากที่สุด ถึง 101 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.53 รองลงมาได้แก่ช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.06 ทั้งแต่ 51 ปีขึ้นไปมีร้อยละ 19.39 และประชากรที่มีจำนวนน้อยที่สุดได้แก่ ประชากรที่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 1.02 สรุปแล้วกลุ่มปลัดจังหวัดเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป หัวหน้าส่วนการศึกษาเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 31 ปีขึ้นไป และหัวหน้าหมวดการศึกษาเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป

1.2 อายุราชการของกลุ่มประชากร ประชากรที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่มีอายุราชการตั้งแต่ช่วง 1-5 ปี ขึ้นไปถึงมากกว่า 30 ปี ในช่วงระยะเวลา 26-30 ปี เป็นช่วงที่มีประชากรมากที่สุด จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 30.10 รองลงมาได้แก่ ช่วงระหว่าง 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.94 ช่วงเวลาตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 19.90 ช่วงเวลา 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.29 และช่วง 16-20 ปี ร้อยละ 11.22 ตามลำดับ กลุ่มปลัดจังหวัดส่วนมากมีอายุราชการอยู่ระหว่าง 21-25 ปี และ 30 ปีขึ้นไปตามลำดับ หัวหน้าส่วนการศึกษามีอายุราชการกระจายอยู่ระหว่างช่วง 11-15 ปี ถึง 30 ปี ขึ้นไป ส่วนหัวหน้าหมวดการศึกษาเป็นผู้มีอายุราชการตั้งแต่ช่วง 1-5 ปี ขึ้นไปถึง 30 ปีขึ้นไป แต่มีจำนวนมากที่สุดในช่วง 26-30 ปี รองลงมาก็เป็นช่วง 11-15 ปี และตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปตามลำดับ

1.3 วุฒิของกลุ่มประชากร ประชากรที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีมีจำนวนมากที่สุด ถึง 144 คน คิดเป็นร้อยละ 73.47 สูงกว่าปริญญาตรีมีจำนวนน้อยที่สุดคือ 7 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.57 กลุ่มปลัดจังหวัดเป็นผู้ที่มีวุฒิตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป และมีวุฒิปริญญาตรีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.71 หัวหน้าส่วนการศึกษามีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี

ขึ้นไป และมีวุฒิปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 60.00 สำหรับกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาที่เป็น
 ผู้มีวุฒิทั้งต่ำกว่าปริญญาตรีขึ้นไปเช่นเดียวกัน แต่มีจำนวนของผู้ที่มีวุฒิค่ากว่าปริญญาตรีมาก
 ที่สุดถึง 83.83 ส่วนวุฒิปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีเพียงร้อยละ 14.37 และ
 1.80 ตามลำดับเท่านั้น

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานบริหารการศึกษาทั้ง 4 ด้าน ตามความเห็นของ
 กลุ่มปลัดจังหวัด หัวหน้าส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดการศึกษา ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

2.1 งานที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน ตามความเห็นของประชากรทั้ง
 3 กลุ่มแล้ว มีความเห็นที่ไม่แตกต่างกัน คือเห็นว่าการปฏิบัติงานด้านนี้ของหัวหน้าส่วนการ
 ศึกษาอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก แต่อย่างไรก็ตามในข้อ 8 และข้อ 12 ซึ่งเกี่ยวกับเรื่อง
 การได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการในการจัดงานของจังหวัด และการเข้าร่วมประชุมใน
 กิจกรรมต่าง ๆ ของจังหวัดนั้น ประชากรทั้ง 3 กลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่า หัวหน้าส่วน
 การศึกษามีส่วนร่วมด้วยในเกณฑ์มาก สำหรับข้อ 6 และข้อ 11 คือเรื่องการส่งเสริมให้
 เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และเรื่องการได้รับความร่วมมือจากหน่วย
 งานที่เกี่ยวข้องนั้น กลุ่มปลัดจังหวัดและกลุ่มหัวหน้าส่วนการศึกษาเห็นว่าได้ปฏิบัติในเกณฑ์
 มาก แต่กลุ่มหัวหน้าหมวดศึกษากลับมีความเห็นว่าได้ปฏิบัติค่อนข้างมากเท่านั้น ส่วน
 ในข้อ 9 คือ การเคยได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ไปเจรจาตกลงหรือแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง เกี่ยว
 กับการจัดการศึกษาเรื่องนี้ กลุ่มปลัดจังหวัดมีความเห็นว่าหัวหน้าส่วนการศึกษาได้รับมอบ
 หมายในเรื่องนี้มาก แต่กลุ่มหัวหน้าส่วนการศึกษาและกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาเห็นว่าได้
 รับมอบหมายค่อนข้างมาก

2.2 การบริหารงานบุคคล ตามความเห็นของกลุ่มปลัดจังหวัด หัวหน้า
 ส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดศึกษานั้น ไม่แตกต่างกันคือ เห็นว่าหัวหน้าส่วนการ
 ศึกษาได้ปฏิบัติเรื่องนี้อยู่ในเกณฑ์มาก แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในข้อ 18 ซึ่งเป็นเรื่องของ
 การจัดทำแผนผังแสดงสายงานการบังคับบัญชาให้ครูหรือผู้มาติดต่อทราบ ประชากรทั้ง 3
 กลุ่มมีความเห็นคล้ายกันว่า หัวหน้าส่วนการศึกษาได้ทำในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก สำหรับ
 ข้อ 19, 21, 33 และ 34 เกี่ยวกับเรื่อง การแนะนำช่วยเหลือครู การประชุมชี้แจง

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ครู และการควบคุมดูแลการทำงานนอกเวลาของเจ้าหน้าที่ตามที่ขออนุมัตินั้น กลุ่มปลัดจังหวัดและกลุ่มหัวหน้าส่วนการศึกษามีความเห็นตรงกันว่า ใ้ปฏิบัติเรื่องนี้มาก แต่กลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษากลับเห็นว่าใ้ปฏิบัติในเกณฑ์ค่อนข้างมาก ในเรื่องเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ให้ครูเกิดศรัทธาในอาชีพ การปรับปรุงขอบเขตหรือในการทำงานของหัวหน้าหมวดการศึกษา และการสอดส่องดูแลความประพฤติของครูและเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นข้อ 24, 26 และ 30 ตามลำดับนั้น กลุ่มปลัดจังหวัดและหัวหน้าหมวดการศึกษามีความเห็นตรงกันว่า หัวหน้าส่วนการศึกษาใ้ปฏิบัติในเกณฑ์ค่อนข้างมาก แต่กลุ่มหัวหน้าส่วนการศึกษาเองเห็นว่าตนใ้ปฏิบัติในเรื่องนี้มาก ส่วนในข้อ 25 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานให้กับเจ้าหน้าที่ กลุ่มปลัดจังหวัดเห็นว่า ใ้มีการปฏิบัติค่อนข้างมาก แต่กลุ่มหัวหน้าส่วนการศึกษากับกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษา เห็นว่า ใ้ปฏิบัติในเรื่องนี้มาก

2.3 การบริหารงานวิชาการ จากความเห็นของประชากรทั้ง 3 กลุ่ม เห็นว่าหัวหน้าส่วนการศึกษาด้านวิชาการ ไม่แตกต่างกัน คือเห็นว่ามีกรปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก แต่ในข้อ 38 ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องการไปร่วมประชุมครูหรือเป็นวิทยากรในการอบรมครูตามอำเภอต่าง ๆ นั้น กลุ่มปลัดจังหวัดและหัวหน้าส่วนการศึกษามีความเห็นพ้องกันว่ามีกรปฏิบัติที่ค่อนข้างมาก แต่กลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษากลับเห็นว่า มีกรปฏิบัติมากในข้อ 45, 46, 50 และ 54 อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับการวางโครงการและจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี การใช้ผลการวิจัยในการบริหารงาน การออกตรวจเยี่ยมและนิเทศทางวิชาการตามโรงเรียน และเรื่องการใช้วัสดุ ภัณฑ์งานที่เกี่ยวข้องในการวางโครงการด้านวิชาการ เรื่องเหล่านี้กลุ่มปลัดจังหวัดมีความเห็นตรงกันกับกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาที่ว่าหัวหน้าส่วนการศึกษาใ้ปฏิบัติในเกณฑ์ค่อนข้างมาก ฝ่ายหัวหน้าส่วนการศึกษากลับเห็นว่ามีกรปฏิบัติมาก สำหรับข้อ 41, 44, 47 และ 48 ซึ่งเป็นเรื่องของการสนับสนุนงานของกลุ่มโรงเรียน การรวบรวมข้อมูลสถิติต่าง ๆ การประเมินผลโครงการที่วางไว้ และการประชุมวางแผนเพื่อปรึกษาหารือกัน ตามความเห็นของกลุ่มปลัดจังหวัดและหัวหน้าส่วนการศึกษา เห็นว่าใ้ปฏิบัติในเรื่องนี้มาก แต่กลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษากลับเห็นว่ามีกรปฏิบัติ

ค่อนข้างมาก ส่วนในข้อ 43 เป็นเรื่องของการคิดริเริ่มในการจัดทำประมวลการสอนหรือคู่มือครู กลุ่มปลัดจังหวัดและกลุ่มหัวหน้าส่วนการศึกษามองเห็นว่า มีการปฏิบัติค่อนข้างมาก แต่กลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาเห็นว่าการปฏิบัติค่อยไป และในข้อ 52 เรื่องการจัดให้มีวิทยากรประจำส่วนการศึกษานั้น กลุ่มปลัดจังหวัดและหัวหน้าหมวดการศึกษาเห็นว่าการปฏิบัติค่อย แต่ฝ่ายหัวหน้าส่วนการศึกษาดำเนินการเห็นว่าการปฏิบัติค่อนข้างมาก

2.4 การบริหารธุรกิจ การเงิน และการให้บริการ ตามความเห็นของกลุ่มปลัดจังหวัด หัวหน้าส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดการศึกษานั้น ไม่แตกต่างกันคือเห็นว่าหัวหน้าส่วนการศึกษาได้ปฏิบัติงานนี้อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก แต่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับในข้อ 55, 58 และ 64 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดทำรายงาน การเสนอรายงาน และการจัดเอกสารต่าง ๆ การติดต่อกับโรงพยาบาลที่จะอำนวยความสะดวกให้ครูเข้ารับการรักษาพยาบาลโดยไม่ต้องจ่ายเงินทันที และการจัดทำปฏิทินการส่งงานของจังหวัดนั้น กลุ่มปลัดจังหวัดและหัวหน้าส่วนการศึกษาเห็นว่าการปฏิบัติค่อนข้างมาก แต่กลุ่มหัวหน้าส่วนการศึกษาเห็นว่า ได้ปฏิบัติในเกณฑ์มาก และในข้อ 59 และ 61 ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในการประกวดราคา จ้างเหมา ในการก่อสร้างอาคารเรียน และการให้โอกาสหัวหน้าหมวดการศึกษา หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณประจำปีนั้น ตามความเห็นของกลุ่มปลัดจังหวัดและหัวหน้าส่วนการศึกษาเห็นว่าการปฏิบัติมาก แต่หัวหน้าหมวดการศึกษาเห็นว่าการปฏิบัติค่อนข้างมาก

อภิปราย

การวิจัยครั้งนี้พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุในช่วงระหว่าง 41-50 ปี มีอายุราชการระหว่าง 26-30 ปี และมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีเป็นส่วนมาก เกี่ยวกับเรื่องวุฒินี้เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มปลัดจังหวัดไม่มีผู้ที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีเลย ตรงกันข้ามกับกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาซึ่ง เป็นผู้ที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวนมากที่สุด และหัวหน้าส่วนการศึกษาก็มีผู้ที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีอยู่ด้วย แต่ก็นับว่าอยู่ในเกณฑ์ดีกว่ากลุ่มหัวหน้าหมวด

การศึกษา เรื่องนี้กรมการปกครองได้มีโครงการจัดสรรโควตาให้แก่ผู้บริหารการศึกษา
 เขาศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี โดยไม่ต้องสอบเข้าอยู่ตลวที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 แต่ยังไม่เป็นการเพียงพอ ทางกรมการปกครองควรจะได้เพิ่มจำนวนผู้บริหารให้เขาศึกษา
 ต่อมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ เพราะผู้บริหารการศึกษาเป็นตำแหน่งที่รับผิดชอบงานสำคัญ
 ของชาติซึ่งจะต้องใช้ความรู้ ความสามารถสูง มีหลักปฏิบัติในการบริหารงานเป็นที่น่าเชื่อ
 ถือของผู้บังคับบัญชา แต่เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้บริหารการศึกษาขององค์การบริหาร
 ส่วนจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หัวหน้าหมวดการศึกษายังคงใช้แค่ประสบการณ์แต่เพียง
 อย่างเดียวในการบริหารงาน โดยยังขาดหลักการและความรู้ในการบริหารงานการศึกษาอีก
 เป็นอันมากซึ่งทางกรมการปกครองน่าจะได้ตั้งโครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เหล่านั้นขึ้นด้วย

เท่าที่ได้มีการวิจัยถึงบทบาทของหัวหน้าส่วนการศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วน
 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้วนั้น ปรากฏว่าหัวหน้าส่วนการศึกษามีบทบาทในการ
 บริหารงานบุคคลมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในการบริหารงาน
 เพื่อแสดงอันดับการปฏิบัติงานนั้น ประชากรทั้ง 3 กลุ่มมีความเห็นตรงกันว่า หัวหน้าส่วนการ
 ศึกษาได้ปฏิบัติงานรับผิดชอบในการบริหารงานบุคคลมากเป็นอันดับหนึ่ง นับตั้งแต่การสรรหา
 บุคลากร การบำรุงรักษา การพัฒนา และการให้พินิจจากงาน ซึ่งก็นับว่าหัวหน้าส่วนการ
 ศึกษาได้ปฏิบัติงานคานนี้ตรงตามข้อตกลงของการแบ่งงานรับผิดชอบ เพื่อควบคุมและส่งเสริม
 การจัดการศึกษาประชาบาลให้เป็นสัดส่วนกัน ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ กับกระทรวง
 มหาดไทย ดังที่ บรรณสิทธิ์ สลับแสง¹ กล่าวไว้ว่า กระทรวงมหาดไทยโดยองค์การ
 บริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ซึ่งได้แก่การ
 บรรจุแต่งตั้ง การเลื่อนชั้น เลื่อนอันดับ วินัย ทะเบียนประวัติ และบำเหน็จบำนาญ ของ
 ข้าราชการส่วนจังหวัดตำแหน่งครู ดังนั้นจากการวิจัยที่พบว่าหัวหน้าส่วนการศึกษาได้ปฏิบัติ

¹ บรรณสิทธิ์ สลับแสง, "บทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเกี่ยวกับการ
 ศึกษาประชาบาล", คู่มือนักบริหาร (พระนคร : บริษัท ส. พยุงพงศ์ จำกัด, 2515),
 หน้า 393.

ในเรื่องการบริหารงานบุคคลมากนั้น ย่อมแสดงว่าหัวหน้าส่วนการศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายและหลักการการบริหารบริหารงานบุคคลซึ่ง สุกิจ จุลละนันทน์² ได้กล่าวไว้ว่าการเลือกสรรให้ใครคนใดมีความสามารถบรรจุแต่งตั้งให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่จัดให้มีความมั่นคงในการทำงานให้ความเป็นธรรมในการกำหนดอัตราเงินเดือนและค่าจ้าง การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง ตลอดจนการลงโทษทางวินัย ส่งเสริมให้แต่ละคนได้รับโอกาสในการพัฒนา เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน โดยให้ศึกษาและฝึกอบรม ส่งเสริมกำลังใจทาง ๆ ควบคู่การจัดให้มีผู้บังคับบัญชาที่ดี มีทักษะในค่านิยมสัมพันธ จิตให้มีสวัสดิการและเครื่องบำรุงใจเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถอุทิศกำลังกาย กำลังใจ และสติปัญญาให้แก่งานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ดี จากการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มประชากรบางส่วน แสดงให้เห็นว่ามีบางจังหวัดได้แยกงานบริหารบุคคลไปอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่น คือสำนักงานเลขาธิการจังหวัด หรือส่วนการเจ้าหน้าที่แล้วก็ตาม แต่จากการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนใหญ่แล้ว ก็มีความเห็นว่า หัวหน้าส่วนการศึกษายังมีบทบาทอย่างสำคัญในการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในส่วนที่เกี่ยวกับครูอยู่เป็นอันมาก

ทางด้านการมีความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น นับเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของหัวหน้าส่วนการศึกษาที่จะต้องให้ความเอาใจใส่ ประสานงาน และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานบริหารการศึกษากับหน่วยงานอื่นกับโรงเรียน และกับประชาชนในชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลจากความเห็นของประชากรทั้ง 3 กลุ่ม เห็นว่า หัวหน้าส่วนการศึกษาได้ปฏิบัติงานคานาน้อยอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก ซึ่งนับว่า หัวหน้าส่วนการศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่สนองนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาประชาบาล

²สุกิจ จุลละนันทน์, หลักบริหาร (พระนคร : กรมการปกครอง, 2512), หน้า 93 - 94.

ให้แก่ท้องถิ่น ซึ่งกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย³ ได้สรุปไว้ว่า หลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้แก่ท้องถิ่นไปดำเนินการนั้น รัฐบาลมุ่งที่จะให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาและเขามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาประชาบาลด้วย

อีกประการหนึ่ง การที่หัวหน้าส่วนการศึกษาสามารถปฏิบัติเรื่องนี้ได้ดั่งนั้น ก็เพราะว่าหัวหน้าส่วนการศึกษาเป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาของท้องถิ่นด้วย จึงเป็นเสมือนตัวประสานที่คอยเชื่อมโยงความเข้าใจต่อกันระหว่างนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลกับชุมชนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

สำหรับด้านธุรการ การเงิน และการให้บริการนั้น จากความคิดเห็นของประชากรที่ได้แสดงความคิดเห็นมา ปรากฏว่าขณะนี้หลายจังหวัดที่แยกการเงินไปอยู่ในความรับผิดชอบของส่วนการคลังแล้ว ในส่วนการศึกษาคงรับผิดชอบโดยตรง เฉพาะงานสารบรรณและการให้บริการเท่านั้น แต่ทั้งนี้ก็มิได้หมายความว่า หัวหน้าส่วนการศึกษาไม่ไ้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องของการเงิน และงบประมาณเลยก็หาไม่ เพราะจากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว เห็นว่าหัวหน้าส่วนการศึกษาได้ปฏิบัติงานธุรการ การเงิน และการให้บริการอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก นั่นก็แสดงว่าหัวหน้าส่วนการศึกษาซึ่งเป็นผู้ควบคุมดูแลและรับผิดชอบงานบริหารการศึกษาประชาบาลโดยส่วนรวม ยังมีบทบาทอย่างสำคัญในการดูแลให้สวัสดิการแก่ครู การจัดสรรงบประมาณ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการ เปิดของประกวดราคาจ้างเหมาในการก่อสร้างอาคารเรียน และการจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อดำเนินการจัดการศึกษาของจังหวัดอยู่ ทั้งนี้ก็เพราะว่าหัวหน้าส่วนการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาประชาบาลโดยส่วนรวมของจังหวัด ย่อมจะรู้จักข้อมูลสถิติต่าง ๆ และรู้ถึงความจำเป็นตามต้องการของครูโรงเรียนและเด็กนักเรียนได้เป็นอย่างดี

³กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, ครบรอบ 50 ปี การศึกษาประชาบาล (พระนคร : โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, 2514), หน้า 2.

นับได้ว่า หัวหน้าส่วนการศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องงานธุรการ การเงิน และการให้บริการสอดคล้องกับความเห็นของ สมบูรณ์ จันทรวงพรหม⁴ ที่ว่าส่วนการศึกษารับผิดชอบเกี่ยวกับงานสารบรรณ ซึ่งได้แก่การรับ-ส่งหนังสือราชการ วิทยุโทรเลข และสิ่งพิมพ์ การจัดทะเบียนรับส่ง การเสนอเรื่อง การออกเลขหนังสือ การจัดส่งมอบให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติ การเก็บรักษา การให้ยืม การเก็บรวบรวมระเบียบต่าง ๆ ตลอดจนการทำลายหนังสือควย ในเรื่องการเงินและพัสดุ ก็จะถูกแลรับผิดชอบในเรื่องการจัดทำงบประมาณ การจัดทำทะเบียนพัสดุครุภัณฑ์ การจัดทำเงินเดือน การจัดทำ จ.18 และงานอื่น ๆ ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายให้ ส่วนเรื่องการให้บริการนั้นก็นับว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญยิ่งที่ทางส่วนการศึกษาจะให้แก่โรงเรียน ครู และนักเรียน ให้ได้รับบริการและมีความเป็นอยู่ที่ดีสุด

ส่วนทางคณาธิการนั้น แม่ว่าจากความเห็นของประชากรทั้ง 3 กลุ่มจะเห็นพ้องกันว่า หัวหน้าส่วนการศึกษามีบทบาทในด้านการบริหารวิชาการอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก ก็ตามแต่เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยส่วนรวมเพื่อจัดอันดับการบริหารงานแต่ละประเภทแล้วปรากฏว่า หัวหน้าส่วนการศึกษาได้ปฏิบัติงานค่านี้อยู่ในระดับสุดท้าย ทั้งนี้คงจะเป็นเพราะว่าตามข้อตกลงร่วมที่ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับกระทรวงมหาดไทยให้งานวิชาการอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ ดังที่ สมาน แสงมะดิ⁵ สรุปไว้ว่า กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ควบคุมส่งเสริมเกี่ยวกับ หลักสูตร ประมวลการสอน แบบเรียน การวัดผล การศึกษา การตรวจและนิเทศการศึกษา การผลิตครู การอบรมครูและเจ้าหน้าที่ทางการ

⁴สมบูรณ์ จันทรวงพรหม, บทบาทของผู้บริหารการศึกษา เอกสารประกอบการสัมมนาของนิสิตปริญญาโท, แผนกวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515, หน้า 476.

⁵สมาน แสงมะดิ, "หน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาประชาบาลของกระทรวงศึกษาธิการ", วิทยาการเกี่ยวกับการศึกษาประชาบาล (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2515), หน้า 74 - 76.

ศึกษา การวิจัยทางการศึกษา ตลอดจนการทดลองและสาธิตด้วย ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้หัวหน้า
 ส่วนการศึกษาจึงปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการน้อยไป ซึ่งตามความ
 เป็นจริงแล้ว ผู้บริหารการศึกษาควรจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของงานวิชาการว่าเป็น
 หัวใจของงานบริหารการศึกษาทั้งหมด เพราะหน้าที่ของโรงเรียนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบ
 ของหัวหน้าส่วนการศึกษานั้น ได้แก่การให้ความรู้ทางด้านวิชาการแก่นักเรียน โดยผู้บริหาร
 จะต้องคอยกระตุ้นเตือน ให้ความแนะนำและประสานงานให้ครูทุกคนปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมี
 ประสิทธิภาพ นั่นคือหัวหน้าส่วนการศึกษาจะต้องทำตัวให้เป็นทั้งนักบริหารและนักวิชาการใน
 เวลาเดียวกันด้วย

อนึ่ง การแยกหน่วยงานรับผิดชอบในเรื่องการบริหารงานประเภทต่าง ๆ ดังที่
 เป็นอยู่ในวงการบริหารการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดต่าง ๆ ขณะนี้คือ บาง
 จังหวัดให้การเงินไปขึ้นอยู่กับส่วนการคลัง การบริหารงานบุคคลไปขึ้นกับส่วนการเจ้า
 หน้าที่ หรือสำนักงานเลขาธิการจังหวัด และงานวิชาการก็เป็นความรับผิดชอบของฝ่าย
 ศึกษาธิการไป ทั้ง ๆ ที่หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขององค์การบริหาร
 ส่วนจังหวัดก็คือ ส่วนการศึกษา โดยมีหัวหน้าส่วนการศึกษาเป็นผู้ควบคุมดูแลอยู่ นับว่าเป็น
 วิธีการบริหารงานที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมเลย เพราะทำให้เกิดปัญหาทางด้านการประสานงาน
 สร้างความแตกฉานในวงการบริหารการศึกษา กับทั้งทำให้งานลาซา ซาคประสิทธิภาพ
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในค่านคุณภาพการศึกษาแล้วนับเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่าเลย
 ทั้งยังขัดกับหลักในการบริหารงานที่ว่า การบริหารกิจการใดก็ตาม งานจะมี
 ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายของหน่วยงานได้จะต้องประกอบด้วยองค์
 สำคัญ 4 ประการ หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า 4M's คือ⁶ บุคคล (Man) เงิน
 งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management)
 ซึ่งถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วจะทำให้การบริหารงานไม่ดำเนินไปตามเป้าหมายที่วางไว้

⁶ ภิญโญ สาร, การบริหารงานบุคคล (กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช,
 2517), หน้า 3.

ดังนั้นการบริหารการศึกษาที่จะต้องพร้อมควมของคประกอบ 4 ประการดังกล่าวแล้ว และผู้บริหารก็จะต้องเป็นผู้ที่ตัดสินใจในสิ่งเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์แกหน่วยงานมากที่สุด ประโยชน์ที่สุด และภายในเวลาอันน้อยที่สุดด้วย

เมื่อเป็นเช่นนี้ในวงการบริหารการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด จึงควรจะได้มีการพัฒนาปรับปรุงให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาของจังหวัด ประกอบไปด้วยองค์สำคัญ 4 ประการ เพื่อให้หัวหน้าส่วนการศึกษาได้บริหารงานการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นและประเทศชาติกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ขอเสนอแนะ

จากการวิจัยถึงบทบาทของหัวหน้าส่วนการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ ทำให้ทราบถึงงานบริหารการศึกษาทั้ง 4 ประเภท ของหัวหน้าส่วนการศึกษาว่า ได้มีการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นการวิจัยที่ได้กำหนดขึ้นตามภาคทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ดังนั้นการวิจัยในโอกาสต่อไป ควรจะมีการวิจัยถึงเรื่อง บทบาทของหัวหน้าส่วนการศึกษาในภาคอื่น ๆ เพื่อที่จะได้มีผลงานการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ครบทุกภาค นอกจากนี้ก็น่าจะได้มีการวิจัยเรื่อง การบริหารการศึกษาของหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ การบริหารงานโรงเรียนชุมชน และอื่น ๆ ในวงการการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย